

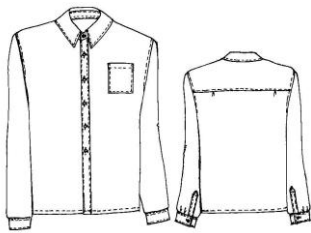
20-Mavzu: Erkaklar sorochkasi konstruksiyasini qurish va texnik modellashtirish

Reja:

1. Erkaklar sorochkasi tashqi ko'rinishiga texnik tavsif berish.
2. Erkaklar sorochkasining asos konstruksiyasini qurish.
3. Erkaklar sorochkasini asos konstruksiyasi bo'yicha texnik modellashtirish.

Tayanch so'z va iboralar: erkaklar ko'ylagi, soroчка, planka, adip, tik yoqa

1. Erkaklar sorochkasi tashqi ko'rinishiga texnik tavsif berish

20.1-rasm. Erkaklar klassik sorochkasi

Erkaklar sorochkasini turli xil gazlamalardan: paxta tolali, shoyi, jun va aralash tolali gazlamalardan tayyorlash mumkin.

Soroчка tashqi ko'rinishiga qarab turli uslubiy yechimda bo'lishi mumkin: klassik, sport romantik.

Klassik uslubiy yechimdagi sorochkalar oddiy ko'rinishda bo'lib, ularni har kuni bayramlarda va xizmatga kiyishadi. Silueti asosan to'g'ri, yarim yopishgan yoki yopishgan bo'lishi mumkin. Klassik uslubdagi sorochkalar mayin paxta tolali, shoyi, paxta-lavsanli va sun'iy tolali gazlamalardan tikiladi. Gazlama ranglari ko'p ham ko'zga tashlanavermaydi. Lekin bunday sorochkalar hech ham modadan chiqmaydi, bir oz tashqi ko'rinishi o'zgaradi xolos.

Sport uslubidagi sorochkalar – keng bichimlilik bilan va mayda bo'laklarining ko'pligi bilan ajralib turadi. Bunday sorochkalarning yenglari o'tqazma, koketkasi bilan yaxlit yoki reglan bichimli bo'ladi. Soročkaga asosan bostirma cho'ntak, har xil ko'rinishdagi cho'ntak qopqoqlar, koketkalar, pogonlar, xlyastiklar tikilsa juda mos keladi. Mayda bo'laklarni bezak choklar bilan, metall yoki charmli furnitura bilan bezash mumkin.

Sport uslubidagi sorochkalar taqilmasi etakkacha yoki ko'krak chizig'igacha loyihalaniishi va ularga planka bilan ishlov berilishi mumkin.

Gazlamalar rangi - ochiq rangda katak yoki yo'l-yo'l gulli qilib tanlanadi. Bunday sorochkalar paxta tolali, zig'ir, jun, shoyi va sun'iy tolali matolardan tikiladi.

Romantik uslubdagi sorochkalar shakli va bichimi bo'yicha har xil bo'ladi. Bunday sorochkalar o'ziga xos va original (noyob) ligi bilan ajralib turadi. Shuningdek bunday sorochkalarda bezak beruvchi tasmalar, taxlamalar ko'p ishlatiladi.

Sorochkalar turli ranglardagi sidirg'a gazlamalardan; oq, sariq, havo rang, yashil va kul rangda tikilishi mumkin.

Har kuni kiyish uchun mo'ljallangan sorochkalar aniq proportsiyali, bosiq rangli, uzun va kalta yengli bo'lishi mumkin. Yoqalar bichimi va shakli bo'yicha turli-tuman bo'lib, asosan qoplama cho'ntakli qilib loyihalaniadi.

Kundalik soroчка uchun tanlangan gazlama mavsumiga qarab qalin yoki yupqa, lekin albatta kam g'ijimlanuvchan va oson yuviladigan bo'lishi shart.

Tantanali marosimlar uchun mo'ljallangan sorochkalar chiroyli, bashang gazlamadan va bezak bo'laklar bilan (taxlama va kashta, bezak baxyaqator) bezatilgan qilib tikiladi. Tantanali marosimlar uchun mo'ljallangan sorochkalar yana muayyan maqsadlarda ishlatilishiga qarab (teatr, yubiley, rasmiy marosimlar) ham turlarga bo'linishi mumkin.

Yozgi sorochkalar uchun asosan ip, zig'ir, shoyi gazlamalar, qish mavsumi uchun issiq gazlamalar jun, velvet va paxmoq, kuz va bahor fasllari uchun esa aralash tolali, sun'iy gazlamalar tanlash tavsiya etiladi.

Sorochkalar vazifasiga ko'ra – uyga, ko'chaga, bayramda kiyiladigan, maxsus – harbiy xodimlar uchun tikiladigan sorochkalarga bo'linadi.

2. Erkaklar ko'ylagining asos konstruksiyasini qurish

20.1-jadval

Erkaklar ko'ylagi asos chizmasini chizish uchun asosiy o'lchovlar (tavsiya etilayotgan ko'ylak o'lchovi-48).

№	O'lcham belgilari	Tipovoy razmer o'lchamlari, sm
1	Cyel	16
2	Cbo'y	19,5
3	Ck	48
4	Uk	75
5	Uyeng	65

ABCD to'rtburchagini chizing.

Ko'ylakning kengligi. $AB = NN_1 = C_k + 12 = 48 + 12 = 60$ sm.

Ko'ylak uzunligi. To'rtburchakning chiziqlari $AN = BN_1 = U_k = 75$ sm.

Yeng o'mizi chuqurligi. A nuqtadan pastga qarab, $AK = C_k/3 + 9 = 48/3 + 9 = 25$ sm.

K nuqtadan o'ngga, BN_1 chizig'i bilan kesishishguncha to'g'ri chiziq torting, kesishish nuqtasini K_1 harfi bilan belgilang.

Orqa tomonning kengligi. K nuqtadan o'ng tomonga $KK_2 = C_k/3 + 7 = 48/3 + 7 = 23$ sm.

K_2 nuqtadan yuqoriga chiziq tortib, AB kesma bilan kesishgan nuqta P bilan belgilanadi.

Yeng o'mizi kengligi. K_2 nuqtasidan o'ng tomonga $K_2K_3 = C_k/4 + 2 = 48/4 + 2 = 14$ sm.

K_3 nuqtadan yuqoriga chiziq tortib, AB kesma bilan kesishgan nuqta P_1 bilan belgilanadi.

Yon chiziq. K_2K_3 kesmani teng ikkiga bo'lib, bo'linish nuqtasini K_4 harfi bilan belgilanadi. K_4 nuqtadan pastga chiziq tortib NN_1 kesma bilan kesishgan nuqta N_2 bilan belgilanadi.

Etak chizig'i. N_2 nuqtadan 5 sm yuqoriga N_3 nuqtani belgilanadi.

PK_2 kesmani teng 4 qismga bo'linadi.

Erkaklar ko'ylagi konstruksiyasining orqa bo'lagi chizmasini chizish

Erkaklar ko'ylagining yoqa o'mizi. A nuqtadan o'ngga, $AA_1 = Cbo'y/3 + 0,5 = 19,5/3 + 0,5 = 7$ sm, A_1 nuqtadan yuqoriga $A_1A_2 = 3$ sm (barcha o'lchamlar uchun).

Yelka chizig'i. P nuqtadan 2 sm pastga 2 nuqta, A_2 nuqtadan boshlab, 2-nuqta orqali yelkaga chizig'i kengligi $A_2P_2 = Kyel + 2 \text{ sm} = 16 + 2 = 18$ sm.

Orqa yeng o'miz chizig'i. Rasmda ko'rsatilgandek, P_2 nuqta K_4 nuqta bilan tutashtiriladi.

Taxlama kengligi. A nuqtadan 8-10 sm pastga 8 nuqta qo'yiladi, 8 nuqtadan chapga 6 sm o'lchab, pastga vertikal chiziq chiziladi (taxlamaning chuqurligi 3 sm).

Orqa koketka. 6 nuqtadan o'miz chizig'i bilan kesishguncha chiziq tortiladi va 1 sm yuqoriga 1 nuqta qo'yiladi va koketka shakli hosil qilinadi.

Erkaklar konstruksiyasining old bo'lagi chizmasini chizish

Old yoqa o'mizi. K_1 nuqtadan yuqoriga $K_1B_1 = Ck/2 = 48/2 = 24$ sm.
 $B_1B_3 = R = Cbo'y/3 + 0,5 = 19,5/3 + 0,5 = 7$ sm.

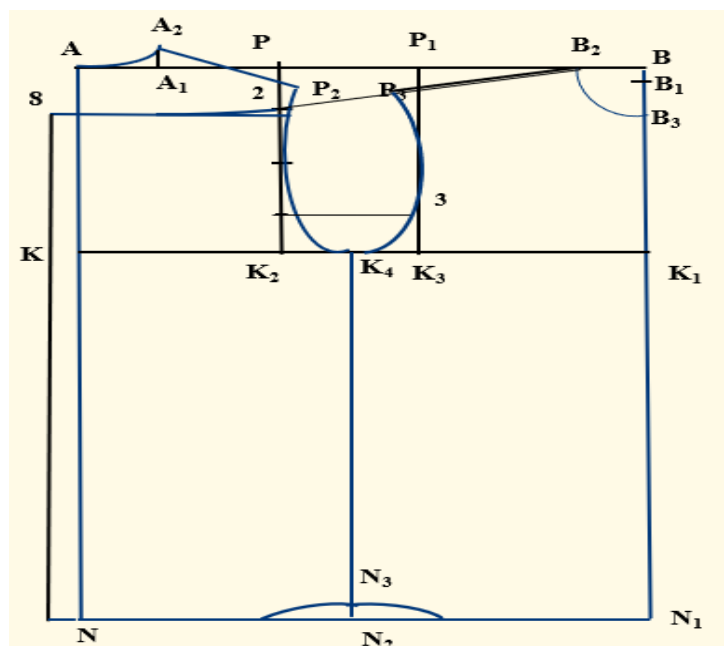
Yelka chizig'i. B_2 nuqtani yordamchi chiziq bilan S nuqta bilan tutashtiriladi (PK_2 kesmaning yuqori bo'linish nuqtasi). Keyin, B_2 nuqtadan yordamchi chiziq bo'ylab chapga $B_2P_3 = Kyel + 2 \text{ sm} = 16 + 2 = 18$ sm.

Yeng o'mizi chizig'i. PK_2 kesmaning pastki bo'linish nuqtasidan P_1K_3 kesma tomon gorizontal chiziq o'tkaziladi va P_1K_3 kesmaga tutashgan nuqtadan 3 sm yuqorida 3 raqami qo'yiladi. $P_3 - 3 - K_4$ nuqtalar o'zaro ravon egri chiziq yordamida tutashtiriladi.

Old koketka. Old bo'lak yelka nuqtasidan 2 sm pastdan yelka chizig'iga parallel yoqa o'miziga tomon kesma o'tkaziladi va qirqib olib ort koketka yelka chizig'iga yopishtiriladi.

Ko'ylak taqilmasi. B_3 va N_1 nuqtadan o'ng va chap tomonga 2 sm dan o'tkazilib o'zaro tutashtiriladi. Shuningdek taqilmaga 4 sm bukish haqi o'tkaziladi.

Qoplama cho'ntak. Eni 12 sm va uzunligi 13 sm ga teng to'rtburchak chiziladi.

20.1-rasm. Erkaklar ko'ylagi asos chizmasi

Erkaklar ko'ylagi yeng chizmasini chizish

Yeng kengligi . $AB = DC = CK = 48$ sm ga teng to'g'ri to'rtburchak chiziladi.

Yeng uzunligi. $AD = BC = Uyeng - 4 (\frac{1}{2} \text{ manjet kengligi}) = 65 - 44 = 61 \text{ sm.}$

Yeng boshi balandligi. A nuqtadan pastga $AP = 1/6 Ck + 2 = 48/6 + 2 = 10$ sm

P nuqtadan BC kesmaga perpendikulyar o'tkaziladi va kesishgan nuqta

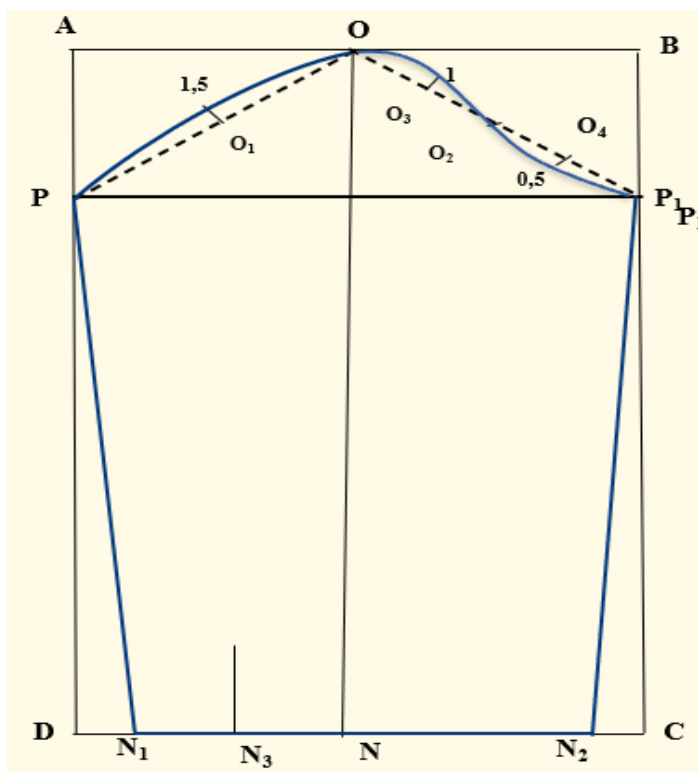
P_1 deb belgilanadi.

Yeng boshi chizig'i. AB kesma teng 2 ga bo'linadi va O nuqta bilan belgilanadi. O nuqtadan pastga vertikal chiziq o'tkaziladi va DC kesmaga kesishgan nuqta N bilan belgilanadi. P-O- P₁ nuqtala punktir chiziq bilan tutashtiriladi. OP kesma teng 2 qismga bo'linib O1 nuqta bilan belgilanadi. O1 nuqtadan yuqoriga 1,5 sm OP kesmaga perpendikulyar o'tkaziladi. OP₁ kesma teng 3 qismga bo'linadi va O₂, O₃, O₄ nuqtalar bilan belgilanadi. O3 nuqtadan yuqoriga 1 sm va O₄ nuqtadan pastga 0,5 sm o'tkaziladi. P — 1,5 — O — 1 - O₂ — 0,5 — P1 nuqtalar ravon egri chiziq yordamida tutashtiriladi.

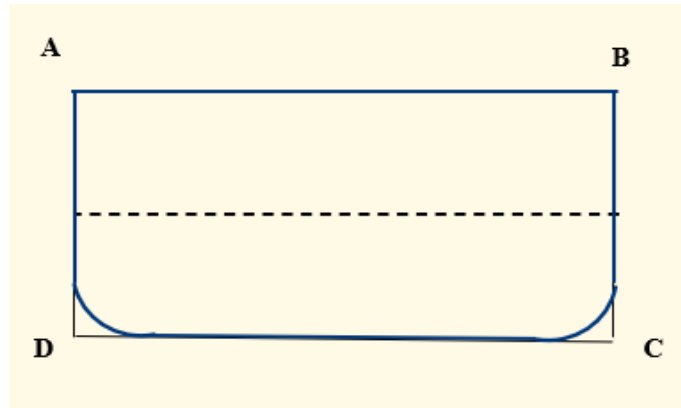
Yengning yon qirgimlari. $DN_1 = CN_2 = 1/8 Ck = 48:8 = 6 \text{ sm}$

$P - N_1$ va $P_1 - N_2$ nuqtalar to'g'ri chiziq yordamida tutashtiriladi.

Yeng taqilmasining kesimi. NN_1 kesma teng 2 ga bo'linadi va N_3 nuqta bilan belgilanadi. N_3 nuqtadan yuqoriga taqilma uzunligi 10-12 sm o'lchab qo'yiladi.

20.2-rasm. Erkaklar ko'ylagi yeng chizmasi

20.3-rasm. Erkaklar ko'ylagi yeng manjet chizmasi.

Qaytarma tik yoqa chizmasi.

Yoqa kengligi. $AD = BC = 11$ sm

Yoqa uzunligi. $AB = DC = 22$ sm ($C_{bo'y} + 2,5 = 19,5 + 2,5 = 22$ sm) ga teng to'g'ri to'rtburchak chiziladi.

Tik yoqa. D nuqtadan yuqoriga 3 va 1 sm o'lchab qo'yiladi.

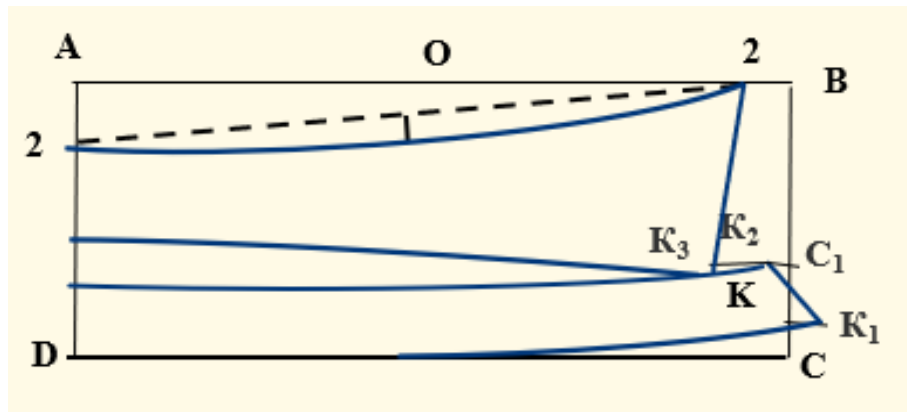
$CK = 1,5$ sm, $KK_1 = 0,5$ sm.

$K_1K_2 = 3$ sm; $C_1K_2 = 0,5$ sm.

DC kesma teng 2 ga bo'linadi. Tik yoqaning yuqori va pastki chiziqlari chiziladi.

Qaytarma yoqa. A nuqtadan pastga 2 sm, B nuqtadan chapga 2 sm o'lchab qo'yiladi va nuqtalar punktir chizig'i yordamida tutashtiriladi va kesma teng 2 ga bo'linadi. Bo'linish nuqtasidan 0,5 sm pastga perpendikulyar o'tkaziladi. 2-0,5-2 nuqtalar ravon egri chizig'i bilan tutashtiriladi.

$K_2K_3 = 2$ cm. nuqtalar rasmdagidek tutashtirildi.

20.4-rasm. Qaytarma tik yoqa chizmasini chizish

20.2-jadval

Erkaklar ko'ylagi konstruksiyasini qurish bo'yicha texnologik xarita

Konstruktiv bo'lak nomi	Konstruktiv bo'lak belgisi	Siljitish yo'nalishi	Hisob formulasi va hisoblar	Konstruktiv bo'lak qiymati, sm
-------------------------	----------------------------	----------------------	-----------------------------	--------------------------------

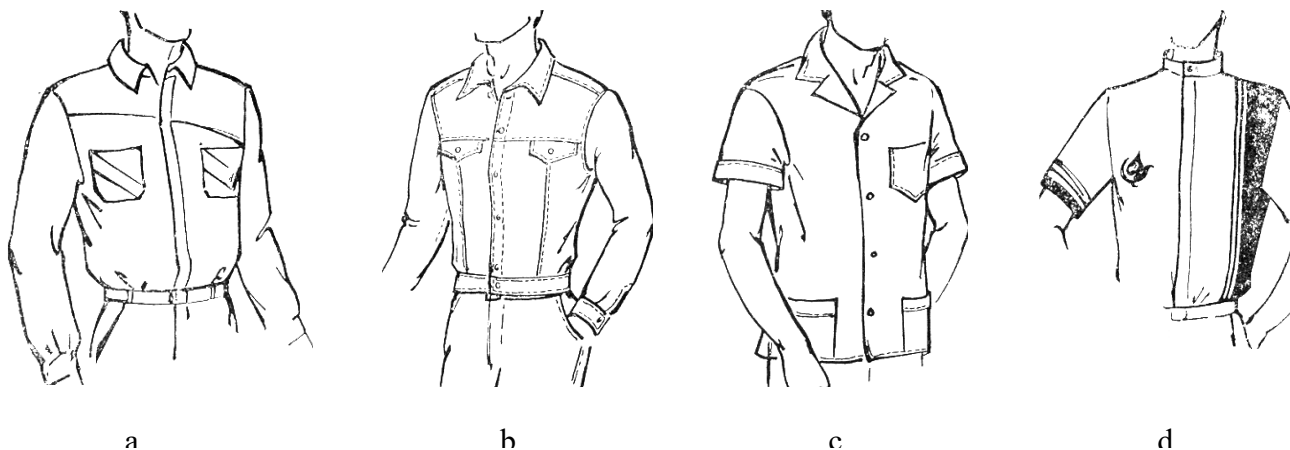
Ko'ylak baza to'rini qurish (20.1-rasm)				
Ko'ylak uzunligi	AN = NN ₁	↓	AN = NN ₁ = Ck+Pk = 46+12	60
Ko'ylakning kengligi	AB = BH ₁	→	AB = BN ₁ = Uk	75
Yeng o'mizi chuqurligi	AK	↓	AK = Ck/3+9 =48/3 + 9	25
Orqa tomonning kengligi	KK ₂	→	Ck/3+7 =48/3 + 7	23
Yeng o'mizi kengligi	K ₂ K ₃	→	K ₂ K ₃ = Ck/4+2 =48/4 + 2	14
Yon chiziq	K ₂ K ₄	→	K ₂ K ₄ = K ₃ K ₄ = 14:2	7
Etak chizig'i	N ₂ N ₃	↑		5
	PK ₂ kesma teng 4 qismga bo'linadi			
Ort bo'lak chizmasini chizish				
Yoqa o'mizi kengligi	AA ₁	→	AA ₁ = Cbo'y/3+0,5=19,5/ 3 + 0,5	7
Yoqa o'mizi chuqurligi	A ₁ A ₂ = 3	↑	A ₁ A ₂ = 3	3
Yelkasi chizig'i	PP ₂	↓	PP ₂ =2	2
	A ₂ P ₂	→	A ₂ P ₂ = Kyel + 2 =16 + 2	18
Orqa yeng o'miz chizig'i	P2 nuqta Γ4 nuqta bilan tutashtiriladi.			
Taxlama kengligi	A-8	↓	A-8=8-10	10
	8-6	←	8-6	6
Orqa koketka	6 nuqtadan o'miz chizig'i bilan kesishguncha chiziq tortiladi va 1 sm yuqoriga 1 nuqta qo'yiladi va koketka shakli hosil qilinadi.			
Old bo'lak chizmasini chizish				
Old yoqa o'mizi	K ₁ B ₁	↑	K ₁ B ₁ = Ck/2 = 48/2	24
	B ₁ B ₃	↓	B ₁ B ₃ = R = Cbo'y/3 + 0,5 = 19,5 / 3 + 0,5	7
Yelka chizig'i	B ₂ nuqtani PK ₂ kesmaning yuqori bo'linish nuqtasi - K nuqta bilan tutashtiriladi			
	B ₂ P ₃	←	B ₂ P ₃ = Shyel+ 2 = 16 + 2	18
Yeng o'mizi chizig'i	PK ₂ kesmaning pastki bo'linish nuqtasidan P ₁ K ₃ kesma tomon gorizontaal chiziq o'tkaziladi va P ₁ K ₃ kesmaga tutashgan nuqtadan 3 sm yuqorida 3 raqami qo'yiladi. P ₃ — 3 — K ₄ nuqtalar o'zaro ravon egri chiziq yordamida tutashtiriladi.			
Old bo'lak yeng o'mizi	Old bo'lak yelka nuqtasidan 2 sm pastdan yelka chizig'iga parallel yoqa o'miziga tomon kesma o'tkaziladi va qirqib olib ort koketka yelka chizig'iga yopishtiriladi.			
Ko'ylak taqilmasi	B3 va H1 nuqtadan o'ng va chap tomonga 2 sm dan o'tkazilib o'zaro tutashtiriladi. Shuningdek taqilmaga 4 sm bukish haqi o'tkaziladi.			

Erkaklar ko'ylagi yeng chizmasini chizish (20.2-rasm)				
Yeng kengligi	AB = DC	→	AB = DC = Ck	48
Yeng uzunligi	AD = BC	↓	AD = BC = U yeng - 4 (½	61
Yeng boshi balandligi	AP	↓	manjet kengligi) = 65 - 4 AP = 1/6 Ck+2 = 48/6+2	10
	P nuqtadan BC kesmaga perpendikulyar o'tkaziladi va kesishgan nuqta P ₁ deb belgilanadi.			
Yeng boshi chizig'i	AO = OB	→		
	P-O- P ₁ nuqtala punktir chiziq bilan tutashtiriladi. OP kesma teng 2 qismga bo'linib O ₁ nuqta bilan belgilanadi. O ₁ nuqtadan yuqoriga 1,5 sm OP kesmaga perpendikulyar o'tkaziladi. OP ₁ kesma teng 3 qismga bo'linadi va O ₂ , O ₃ , O ₄ nuqtalar bilan belgilanadi. O ₃ nuqtadan yuqoriga 1 sm va O ₄ nuqtadan pastga 0,5 sm o'tkaziladi. P — 1,5 — O — 1 -O ₂ — 0,5 — P ₁ nuqtalar ravon egri chiziq yordamida tutashtiriladi.			
Yengning yon qirgimlari	DN ₁ = CN ₂	→	DN ₁ = CN ₂ = 1/8 Ck=48:8	6
	P — N ₁ va P ₁ -N ₂ nuqtalar to'g'ri chiziq yordamida tutashtiriladi.			
Yeng taqilmasining kesimi	N ₁ N ₃ = N ₃ N			Chizmadan olinadi
	N ₃ nuqtadan yuqoriga taqilma uzunligi 10-12 sm o'lchab qo'yiladi.			
Qoplama cho'ntak va manjet chizmasini chizish (4-rasm)				
Qoplama cho'ntak	Eni 12 sm va uzunligi 13 sm ga teng to'rtburchak chiziladi.			
Qaytarma tik yoqa chizmasini chizish (20.4-rasm)				
Yoqa kengligi	AD = BC	↑	AD = BC = 11	11
Yoqa uzunligi	AB = DC	→	AB = DC = Cbo'y+2,5 =19,5+2,5	22
Tik yoqa	D nuqtadan yuqoriga 3 va 1 sm o'lchab qo'yiladi. CK = 1,5 sm, KK ₁ = 0,5 sm. K ₁ K ₂ = 3 sm; C ₁ K ₂ = 0,5 sm. DC kesma teng 2 ga bo'linadi. Tik yoqaning yuqori va pastki chiziqlari chiziladi.			
Qaytarma yoqa	A nuqtadan pastga 2 sm, B nuqtadan chapga 2 sm o'lchab qo'yiladi va nuqtalar punktir chizig'i yordamida tutashtiriladi va kesma teng 2 ga bo'linadi. Bo'linish nuqtasidan 0,5 sm pastga perpendikulyar o'tkaziladi. 2-0,5-2 nuqtalar ravon egri chizig'i yordamida tutashtiriladi. K ₂ K ₃ = 2 sm. Nuqtalar rasmdagidek tutashtirildi.			

3. Erkaklar sorochkasini asos konstruksiyasi bo'yicha texnik modellash

Erkaklar sorochkasi uchun model tanlashda va konstruksiyalashda gavda, qomat va figuraning xususiyatlari hisobga olinadi.

Sorochka klassik, sport, romantik uslubda bo'lishi mumkin. Bulardan tashqari sorochkalar kundalik, bayramona, uy uchun va harbiy turlarga bo'linadi.

*20.5-rasm. Erkaklar sorochkasining yoqa turlari
a-qirqma tik yoqali konstruksiya; b-yaxlit bichilgan tik yoqali konstruksiya;
c-qaytarma yoqali konstruksiya; d-tik yoqali konstruksiya.*

Ort, old va yeng bo'laklari asos konstruksiya chizmasini chizish uchun hisoblar keltirilgan va chizmani chizish uchun ko'rsatmalar berilgan.

Erkaklar sorochkasi uchun yoqalar yaxlit bichilgan tik yoqali, qirqma tik yoqali, tik yoqa (stoyka), qaytarma konstruksiyali bo'lishi mumkin. (10.4-rasm).

Yoqa o'lchami, shakli va bezagi modelga bog'liq. Bezak sifatida tasma, kant, tugma, krujevo va kashta qo'llaniladi.

Sorochka taqilmasi uning modelining asosiy belgisidan biridir. Taqilma yuqoridan pastgacha, ochiq holda bo'yin o'mizidan old bo'lakning o'rtasigacha yoki undan yuqoriroqda loyihalanishi mumkin. (20.5-rasm).

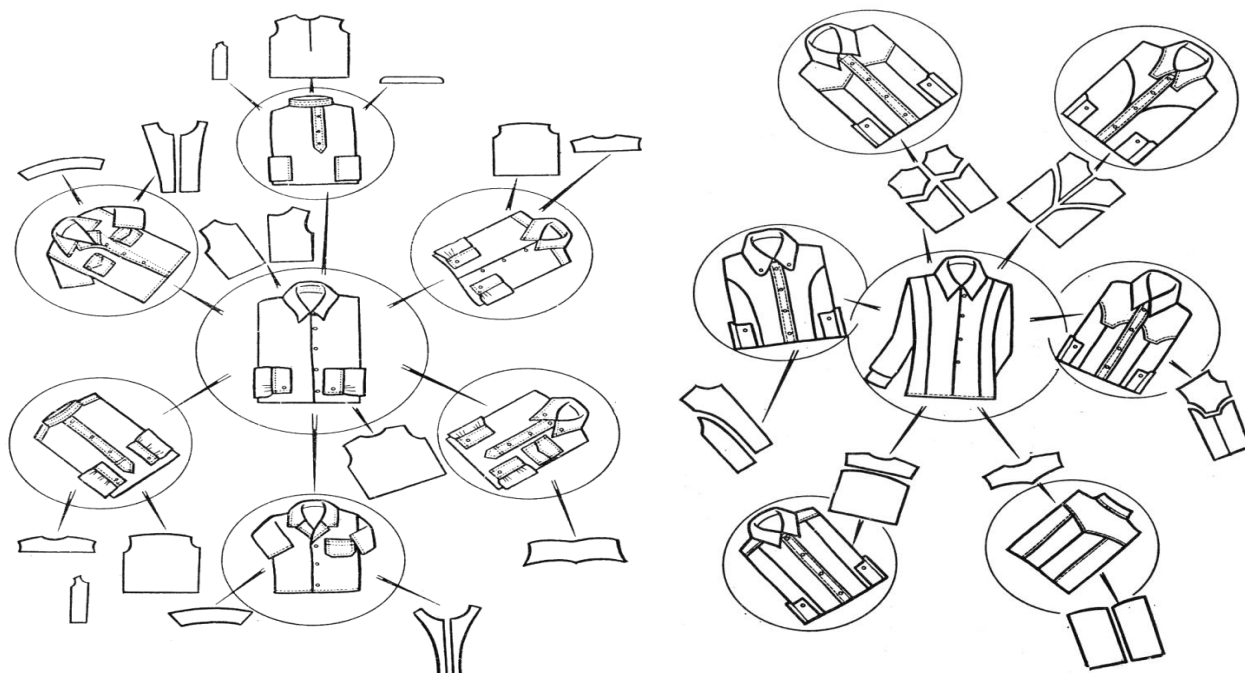
Taqilmaga ishlov berish usuliga qarab qirqma va yaxlit plankada, old bo'lak bilan yaxlit bichilgan va qirqma adipli, yashirin holda loyihalanishi mumkin. Eng ko'p tarqalgan taqilma turi sorochka bortiga bo'yin o'mizidan etakkacha planka bilan ishlov berishdir. Adipli taqilma katta yoshdagi erkaklar uchun mo'ljallangan modellarda ko'p uchraydi. Sorochka tugmasining o'rni o'ng old bo'lakda, izma esa chap old bo'lakda belgilanadi. Taqilma tugmaga, pistonga, ilgakka, bog'ichga, «molniya» ga taqilishi mumkin.

Erkaklar sorochkasini modellashda unifikatsiyalangan bo'laklardan keng foydalaniladi. Katta bo'laklar (old, ort, yeng, koketka) bilan birga mayda bo'laklar ham unifikatsiyalangan bo'lishi mumkin. Bitta asos konstruksiya asosida unifikatsiyalangan bo'laklarni almashtirish vositasida bir necha modellarni qurish mumkin. Cho'ntak, yoqa, qotirma bo'laklari ham unifikatsiyalangandir.

Erkaklar sorochkasi ip, zig'ir, shoyi, jun, aralashgan tolali, sun'iy tola gazlamalardan tikiladi. Gazlama yemirilishga, yuvishga chidamli, kam

g'ijimlanuvchan, kirishmaydigan, rangi o'chib ketmaydigan, havo o'tkazuvchan, suv shimadigan bo'lishi kerak.

Gazlamaga bunday xossalarni berish uchun ularga sun'iy qorishmalar bilan ishlov beriladi, poliefir va poliamid tolalar bilan qo'shib ishlab chiqariladi.

20.6-rasm. Erkaklar sorochkasini modellash namunalari

Erkaklar sorochkasini modellash bosqichlari sorochka vazifasiga, uslubiy yechimiga (sport, klassik, romantik, milliy) bog'liq: erkaklar sorochkasini modellash namunalari 20.6-rasmda ko'rsatilgan.

Nazorat uchun savollar:

1. Erkaklar sorochkasining asosiy konstruktiv qismlari qaysilar?
2. Sorochka konstruksiyasida yoqa turlarining qanday farqlari mavjud?
3. Erkaklar sorochkasining qanday turlari mavjud?
4. Asosiy konstruktsiya va model konstruktsiyasi o'rtasidagi farqni tushuntiring.
5. Erkaklar sorochkasi uchun o'lchovlar tizimi qanday tartibda olinadi?